

Załącznik
do Uchwały Nr 585/548/24
Zarządu Województwa Pomorskiego
z dnia 16 maja 2024 r.

**POMORSKI RAMOWY PROGRAM
PSYCHOLOGICZNO-TERAPEUTYCZNY
DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC
DOMOWĄ**

Gdańsk 2024

Spis treści

1. Wytyczne do pracy z osobami stosującymi przemoc	2
1.1 Założenia ogólne	2
1.2 Diagnoza i kwalifikacja do programu.....	5
1.3 Podstawowe treści edukacyjne programu	9
1.4 Zasady finansowania oraz sposób realizacji zadań.....	8
2. Monitorowanie i ewaluacja realizacji programu.....	10

1. WYTYCZNE DO PRACY Z OSOBAMI STOSUJĄCYMI PRZEMOC

1.1 Założenia ogólne

Zgodnie z Ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej samorzady województw mają obowiązek opracowania ramowego programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową. Standard prowadzenia programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową określa Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 22 czerwca 2023 r. w sprawie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy.

Pomorski Ramowy Psychologiczno-Terapeutyczny dla Osób Stosujących Przemoc Domową jest elementem wojewódzkiego systemu przeciwdziałania przemocy domowej, w korelacji z założeniami Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021-2030. Program ma na celu w szczególności powstrzymanie osoby stosującej przemoc domową przed dalszym stosowaniem przemocy oraz rozwijanie umiejętności samokontroli i rozwiązywania problemów bez stosowania przemocy¹.

Podstawy prawne

Program psychologiczno-terapeutyczny dla osób stosujących przemoc domową opracowany i realizowany jest w oparciu o:

- Ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej;
- Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 22 czerwca 2023 r. w sprawie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy;
- Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie wzoru zaświadczenia o zgłoszeniu się do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wzoru zaświadczenia o ukończeniu tych programów, a także wzorów pouczeń w związku z uczestnictwem osób stosujących przemoc domową w tych programach;
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”
- Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2023;
- Rekomendacje dla podmiotów prowadzących program psychologiczno-terapeutyczny dla osób stosujących przemoc domową wydane przez

---

¹ Art. 4 ust.4 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. przeciwdziałaniu przemocy domowej

Cel programu psychologiczno-terapeutycznego

- Wzbudzenie motywacji wewnętrznej do zmiany zachowania przez analizę przyczyn postępowania i wgląd w mechanizmy własnych zachowań;
- Zdobywanie lub poszerzenie wiedzy i umiejętności powstrzymywania się od zachowań przemocowych;
- Nabycie umiejętności służących rozwiązywaniu problemów i konfliktów bez użycia przemocy;
- Nabycie i kształtowanie umiejętności prospołecznych, w tym asertywności, empatii, rozpoznawania, nazywania i wyrażania emocji, radzenia sobie w sytuacjach trudnych i konfliktowych, w tym radzenia sobie ze stresem, lękiem i złością;
- Poszerzenie samoświadomości, zwłaszcza w kontekście własnych zasobów oraz ograniczeń i negatywnych stereotypów funkcjonowania w relacjach rodzinnych;
- Nabycie i doskonalenie umiejętności wychowawczych i rodzinnych opartych na wychowaniu bez przemocy;
- Rozwój umiejętności związanych z budowaniem relacji rodzinnych i partnerskich;
- Pogłębienie wiedzy na temat wpływu przemocy na relacje społeczne i sposobów jej przeciwdziałania;
- Diagnozowanie potrzeb i nabywanie umiejętności dobierania prawidłowych strategii w ich zaspokajaniu;
- Wzmacnianie postawy odpowiedzialności wobec siebie i innych²

Wsparcie udzielane osobom stosującym przemoc domową ma przyczynić się do rozwiązania problemu przemocy u jego podstaw. Celem tych działań jest nabycie przez uczestników umiejętności kontrolowania własnej agresji, właściwej samokontroli, powstrzymywania przed stosowaniem przemocy. Zajęcia w grupie będą kształtowały postawy moralne, przygotowują osoby biorące w nich udział do prawidłowego funkcjonowania w rodzinie i społeczeństwie, wychowywania dzieci bez używania przemocy. Przeciwdziałanie przemocy polega więc na zapewnieniu osobom doświadczającym przemocy wsparcia, bezpieczeństwa i możliwości powrotu do spokojnego życia w rodzinie. Ostatni z tych czynników może być spełniony tylko

---

² Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 23 czerwca 2023 r. w sprawie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy

wówczas, gdy osoba stosująca przemoc domową będzie miała możliwość pracy nad sobą.

Miejsce realizacji programu psychologiczno-terapeutycznego

Program nie może być realizowany w miejscu, w którym udziela się wsparcia osobom doznającym przemocy domowej, a w przypadku, gdy na realizację programu wykorzystywane są zasoby lokalowe, w których również udziela się wsparcia osobom doznającym przemocy domowej, program nie może być realizowany w tym samym czasie. Realizator winien zapewnić osobom doznającym przemocy domowej możliwość swobodnego opuszczenia lokalu, bez styczności z osobami stosującymi przemoc domową.

Realizatorzy programu psychologiczno-terapeutycznego

Oddziaływania psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc domową często realizowane są przez podmioty, które realizują również działania korekcyjno-edukacyjne: powiaty, miasta na prawach powiatu lub podmioty, którym powiat zlecił to zadanie (PCPR, OPS, CUS, SOW, OIK itp.), policja, kuratorzy zawodowi, przedstawiciele sądownictwa, prokuratury, organizacje pozarządowe.

Kwalifikacje kadry prowadzącej działania w ramach programu psychologiczno-terapeutycznego

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 23 czerwca 2023 r. w sprawie programów psychologiczno-pedagogicznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy zajęcia w ramach programu psychologiczno-terapeutycznego mogą być prowadzone przez osoby:

- posiadające wykształcenie wyższe na kierunku pedagogika lub resocjalizacja, uzupełnione studiami podyplomowymi w zakresie psychologii oraz udokumentowany co najmniej 3-letni staż pracy w instytucjach lub innych podmiotach realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej;
- posiadający tytuł zawodowy magistra na kierunku psychologia lub pedagogika lub resocjalizacja (uzupełnione studiami podyplomowymi w zakresie psychologii);
- terapeutów lub psychoterapeutów;
- posiadające udokumentowane prowadzenie co najmniej pięciu edycji programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową.

1.2 DIAGNOZA I KWALIFIKACJE DO PROGRAMU

Adresaci oraz rekrutacja do udziału w programie psychologiczno-terapeutycznym

Program psychologiczno-terapeutyczny dla osób stosujących przemoc domową jest adresowany do osób, które ukończyły zajęcia w programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc lub może być alternatywną propozycją oddziaływań naprawczych. W programie mogą uczestniczyć osoby uzależnione od alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych po zakończonym programie psychoterapii uzależnień.

Zespół Interdyscyplinarny może skierować osobę stosującą przemoc do udziału w programie psychologiczno-terapeutycznym. Wówczas osoba skierowana zobowiązana jest do udziału w programie, dostarczenia grupie diagnostyczno-pomocowej zaświadczenia o zgłoszeniu się do udziału w programie, ukończenia udziału w programie oraz dostarczenia grupie diagnostyczno-pomocowej zaświadczenia potwierdzającego ukończenie programu³.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej wskazuje, że osoby stosujące przemoc domową są kierowane do udziału w programie przez zespół interdyscyplinarny na wniosek grupy diagnostyczno-pomocowej. Istnieje również możliwość samodzielnego zgłoszenia potrzeby udziału w programie psychologiczno-terapeutycznym. Dostępność informacji na temat możliwości skorzystania z udziału w programie jest w dużej mierze możliwa dzięki współpracy pomiędzy instytucjami, które w ramach swojej działalności prowadzą działania informacyjno-edukacyjne w tym zakresie tj. sądy, prokuratura, zakłady karne, ośrodki pomocy społecznej, centra usług społecznych, ośrodki interwencji kryzysowej, powiatowe centra pomocy rodzinie, jednostki oświatowe, samorządy lokalne, organizacje pozarządowe. Wiedzę w zakresie zagrożeń płynących ze stosowania przemocy domowej można zdobyć również dzięki kampaniom, wydarzeniom społecznym, emisji spotów informacyjnych w mediach, środkach transportu publicznego, ulotkom, plakatom, mającym na celu podnoszenie świadomości społeczeństwa w tym zakresie.

Wskazanie do udziału w programie psychologiczno-terapeutycznym może wystąpić także w sytuacji kontynuacji pracy z osobą stosującą przemoc domową, po zakończonym udziale w programie korekcyjno-edukacyjnym. Wówczas to specjaliści współpracujący z tą osobą kierują ją do udziału w programie psychologiczno-terapeutycznym.

Realizacja programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową

Założenia i sposób realizacji programu powinien być dostosowany do potrzeb uczestników z uwzględnieniem specyfiki różnych grup osób stosujących przemoc. Uczestnicy programu stanowią grupę zróżnicowaną, realizowane zadania w programie powinny opierać się na:

---

³ Art. 4 ust. 6 pkt 1-4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej

- określeniu poziomu samoświadomości i motywacji - praca z osobą stosującą przemoc możliwa jest w sytuacji gotowości do pracy psychologicznej i terapeutycznej,
- diagnozie czynników wpływających na relacje rodzinne, w tym z osobami wobec których uczestnik stosował przemoc,
- liczbie osób gotowych do podjęcia pogłębionej pracy nad sobą w programie,
- dopasowaniu formy spotkań indywidualnych i grupowych (mogą być stosowane naprzemiennie) co pomoże dostosować ofertę do potrzeb uczestnika. Terapeuta powinien decydować o ostatecznej formie wsparcia, po odbyciu pierwszych indywidualnych spotkań diagnostycznych.

Udział w programie psychologiczno-terapeutycznym poprzedzają spotkania diagnostyczne. Podczas spotkań zostanie zawarty kontakt terapeutyczny wraz z zgodą na udział w programie oraz akceptację zasad oraz reguł, które należy przestrzegać, w tym warunki ukończenia programu oraz okoliczności powodujące wykluczenie z programu.

Kwalifikowanie uczestników do udziału w programie psychologiczno-terapeutycznym dla osób stosujących przemoc domową oraz przebieg realizacji programu

Realizator programu psychologiczno-terapeutycznego kwalifikując uczestników do udziału w programie są zobowiązani prowadzić dokumentację umożliwiającą dokonanie oceny poszczególnych działań w ramach realizowanego zadania.

Dokumentacja z kwalifikacji uczestników do programu psychologiczno-terapeutycznego winna zawierać:

1. Założenia programu, w tym:

- adresatów i realizatora programu,
- czas trwania programu, liczbę godzin do zrealizowania z podziałem na sesje indywidualne oraz grupowe,
- bloki tematyczne ze wskazaniem liczby godzin,
- częstotliwość spotkań,
- formy i metody pracy,
- liczba uczestników,
- rodzaj prowadzonej dokumentacji,
- harmonogram realizacji zajęć w programie, z uwzględnieniem tematów i liczby godzin przeznaczonych na każdy blok tematyczny,
- sposób monitorowania i ewaluacji programu.

Zgodnie z „Rekomendacjami dla podmiotów prowadzących program psychologiczno-terapeutyczny dla osób stosujących przemoc domową” wydanymi przez Pomorski

Urząd Wojewódzki – Wydział Polityki Społecznej łączny czas trwania programu powinien obejmować **do 30 godzin**, w tym nie mniej niż 20 godzin zajęć grupowych i minimum 2 godziny zajęć indywidualnych dla każdego uczestnika. Rzeczywista liczba godzin powinna wynikać z diagnozy potrzeb i motywacji uczestnika programu oraz z możliwości finansowych organizatora.

W wyjątkowych sytuacjach, program może być realizowany w formie spotkań indywidualnych – nie mniej niż 10 zajęć dla jednego uczestnika. Taka sytuacja wymaga wcześniejszego uzgodnienia z Wojewodą⁴.

Udział w programie psychologiczno-terapeutycznym wymaga podpisania kontraktu określającego zasady uczestnictwa w programie. Uczestnik może otrzymać zaświadczenie potwierdzające ukończenie programu jeżeli frekwencja uczestnictwa wyniosła minimum **75%** godzin różnych oddziaływań (grupowych i indywidualnych)⁵.

2.Diagnoza indywidualna dla każdego uczestnika zawierająca informacje:

- okoliczności skierowania do programu,
- rozpoznanie bieżącej sytuacji życiowej,
- określenie osób z rodziny wobec, których uczestnik programu stosował przemoc oraz czy aktualnie stosuje przemoc i wobec kogo,
- bieżące problemy w codziennym życiu oraz w relacjach z bliskimi oraz otoczeniem,
- rozmowa motywująca do pracy nad sobą i swoim zachowaniem,
- ustalenie z uczestnikiem programu jego oczekiwań wobec terapii i zmiany w życiu,
- określenie struktury programu oraz częstotliwości spotkań indywidualnych i grupowych.

Przeprowadzenie rozpoznania diagnostycznego (wstępne i pogłębione) potwierdzone jest formie dokumentu opatrzonego datą i podpisem osoby sporządzającej.

3.Kontrakt zawierany indywidualnie z każdym uczestnikiem programu określający reguły uczestnictwa w programie, sposób usprawiedliwienia ewentualnych nieobecności oraz warunki ukończenia programu. Kontrakt musi zawierać datę zawarcia oraz własnoręczne podpisy obu stron.

4.Uczestnictwo w zajęciach potwierdzone jest na listach obecności zawierających:

- własnoręczne podpisy uczestników oraz prowadzących,
- datę spotkania,
- formę i czas trwania spotkania (liczba godzin)
- temat spotkania.

Dokumentacja z realizacji programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową

---

⁴ Rekomendacje Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego, dla podmiotów prowadzących program psychologiczno-terapeutyczny dla osób stosujących przemoc domową, z dnia 11.01.2024 r.

⁵ Tamże

Program psychologiczno-terapeutyczny powinien zostać opracowany w formie pisemnej i stanowić odrębny dokument, który będzie integralną częścią pozostałych programów realizowanych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

Dokumentacja z realizacji programu powinna zawierać następujące elementy:

- plan zawierający terminy i czas poszczególnych spotkań (w tym tematyka poszczególnych zajęć) oraz dokumenty określające okoliczności skierowania do udziału w programie (orzeczenie sądu, skierowanie od zespołu interdyscyplinarnego, informacje od policji, kuratora sądowego);
- karty ze sformułowaną diagnozą wstępną i pogłębioną;
- listy obecności z własnoręcznymi podpisami uczestników oraz prowadzących;
- zgoda uczestnika na kontakt z partnerami i instytucjami;
- zaświadczenie o ukończeniu udziału w programie lub sprawozdania z udziału w zajęciach (w przypadku nieukończenia udziału w programie) oraz inne pisemne podsumowanie udziału w programie;
- notatki, protokoły lub inne dokumenty potwierdzające monitoring (również te poczynione z krewnymi uczestnika programu);
- dokument w wnioskami po dokonanej ewaluacji programu;
- faktury oraz inne dokumenty potwierdzające wydatkowanie środków;
- dokumenty potwierdzające kwalifikacje i staż pracy prowadzących program;
- inne, w zależności od podejmowanych działań.

Jeżeli realizację Programu zlecono podmiotowi niepublicznemu, dokumentacja stworzona w trakcie realizacji zadania – po jego zakończeniu winna znajdować się w siedzibie zlecającego.

1.3 PODSTAWOWE TREŚCI EDUKACYJNE PROGRAMU

Podczas spotkań indywidualnych praca terapeutyczna powinna skupiać się na problemach osobistych uczestnika, obejmować najbardziej zaburzone obszary funkcjonowania takie jak:

- ocena stopnia zagrożenia rodziny w wyniku diagnozy zachowań przemocowych występujących w przeszłości;
- dialog motywujący do zmiany postaw i zachowań;
- samoświadomość problemów związanych ze stosowaniem przemocy oraz przejmowanie odpowiedzialności za zachowania przemocowe;
- diagnoza przyczyn zachowań przemocowych w kontekście sytuacji życiowej uczestnika uwzględniając dzieciństwo oraz życie dorosłe;

- praca nad przekonaniem, stereotypami prowadzącymi do przemocy, poszukiwanie możliwości ułatwiających proces zmiany przekonań i zachowań uczestnika Programu;

- rozwijanie umiejętności samokontroli;

- budowanie poczucia szacunku do siebie oraz innych, wzmacnianie samoświadomości w procesie zmiany;

- podsumowanie procesu dążenia do zmiany postaw i zachowań, zaplanowanie procesu naprawczego po uznaniu krzywd wyrządzonych bliskim;

- praca z nawrotami zachowań przemocowych, opracowanie planu działania w sytuacji pojawienia się trudności w kontroli emocji i agresji.

Spotkania indywidualne w ramach programu w miarę możliwości mogą być skorelowane z równoległą pracą z osobami doświadczającymi przemocy oraz najbliższym otoczeniem uczestnika, które jest uwikłane w przemoc domową.

Spotkania grupowe mogą skupiać się nad rozwijaniem i utrwalaniem szeroko rozumianej zmiany osiągniętej w wyniku zakończonego wcześniej udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym. Spotkania grupowe powinny koncentrować na podobnych obszarach tematycznych co spotkania indywidualne, ich głównym zadaniem jest wzmacnianie postępów osiągniętych podczas spotkań indywidualnych.

Zajęcia w ramach programu psychologiczno-terapeutycznego powinny składać się z różnych metod i form pracy z uczestnikami, np. wykłady, rozmowy terapeutyczne, studium przypadku, warsztaty, ćwiczenia, dyskusje, projekcje filmów edukacyjnych, treningi umiejętności, konsultacje, poradnictwo.

Spotkania grupowe oraz indywidualne zawierają elementy działań interwencyjnych w stosunku do osób stosujących przemoc domową. W ramach realizacji Programu należy również realizować działania profilaktyczne oraz informacyjno – edukacyjne. Niezbędne jest utrzymywanie stałej współpracy z lokalnymi podmiotami działającymi w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej, w szczególności z zespołami interdyscyplinarnymi, policją, OPS, kuratorami sądowymi oraz innymi podmiotami realizującymi takie programy. Współpraca może być wykorzystywana przy rekrutacji uczestników do programu, monitoringu zachowań agresywnych oraz ewaluacji programu i oceny jego skuteczności. ⁶

Jeżeli osoba stosująca przemoc domowa nie może uczestniczyć w programie w swoim powiecie z powodu zakończenia programu lub braku nowej rekrutacji, itp.

osobie tej należy udzielić informacji o innych miejscach, w których realizowany jest program psychologiczno-terapeutyczny, w którym może wziąć udział. ⁷

Istotną kwestią jest aby powiaty ewidencjonowały podmioty, które realizują oferty dla osób stosujących przemoc domową, w tym programy psychologiczno-terapeutyczne.

---

⁶ Rekomendacje Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego, dla podmiotów prowadzących program psychologiczno-terapeutyczny dla osób stosujących przemoc domową, z dnia 11.01.2024 r.

⁷ Tamże

1.4 ZASADY FINANSOWANIA ORAZ SPOSÓB REALIZACJI ZADAŃ

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej – art. 6 ust.4 pkt 5 wskazuje, że realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych jest zadaniem z zakresu administracji rządowej (realizowanym przez powiat), środki na jego wykonanie zapewnia budżet państwa. Informacja o terminie i sposobie składania wniosków o dotacje na realizację oddziaływań każdego roku przekazywana jest do starostw powiatowych oraz urzędów miast na prawach powiatu. Szczegółowe warunki finansowania oddziaływań psychologiczno-terapeutycznych określają Rekomendacje Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego dla podmiotów prowadzących program psychologiczno-terapeutyczny dla osób stosujących przemoc domową.

2. MONITOROWANIE I EWALUACJA REALIZACJI PROGRAMU

Zalecane jest monitorowanie oraz przeprowadzenie ewaluacji realizowanych programów dla osób uwikłanych w przemoc w okresie do 3 lat po zakończeniu programu. Głównym celem monitorowania realizacji programów jest analiza:

- sposobu oraz poziomu realizacji założeń merytorycznych programu, w tym stan zmiany zachowania, emocji i myśli uczestników;
- trudności występujących podczas realizacji programu;
- poziomu realizacji założeń formalnych programu (ram czasowych, podziału pracy na indywidualną oraz grupową, liczby, które ukończyły program).

Przy wdrażaniu programów na kolejne lata należy uwzględnić opinie i wnioski powstałe w wyniku pracy osób zaangażowanych w pracę z osobami stosującymi przemoc, a ponadto, aby skuteczniej ocenić potrzeby i problemy uczestników, warto opracować ankiety ewaluacyjne. Istotna jest również współpraca z innymi instytucjami i organizacjami prowadzącymi programy przeciwdziałania przemocy i pomagania osobom doświadczającym przemocy domowej.

Z uwagi na specyfikę pracy z osobami stosującymi przemoc domową osoby realizujące programy psychologiczno-terapeutyczne powinny poddawać superwizji swoją pracę. Superwizja ma na celu dbałość o wysoką jakość programów poprzez wsparcie jej uczestników, doskonalenie warsztatu pracy oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu.⁸

---

⁸ Tamże